

Úvodem

Když se mi dostala začátkem ledna na stůl nabídka pardubické společnosti Infinity Media na CD-ROM Lexikon české literatury, okamžitě jsem zareagoval. Vytočil jsem telefonní číslo jejich pražského zastoupení a požádal o zapůjčení produktu k recenzi. Nabídka totiž slibovala elektronický přepis dvou vydaných a třetího dosud nevydaného dílu Lexikonu české literatury, s nímž rád pracuji. Dozvěděl jsem se, že CD-ROM je krátce před dokončením, a byl jsem požádán o zaslání ukázkového výtisku časopisu Národní knihovna. Jeho úroveň zřejmě pracovníky společnosti uspokojila do té míry, že jsem koncem března dostal obálku se stříbrným kotoučkem k testování.

Základní charakteristika

Produkt obsahuje 2186 hesel o spisovatelích, kteří debutovali do roku 1945. (Feministky by asi nebyly potěšeny, protože pouze 217 autorů je ženského pohlaví.) Dále informuje v samostatných heslech o 149 dílech středověké literatury, 301 časopisu, almanachu či sborníku a o 140 nakladatelích, literárních sdruženích a skupinách. Včetně odkazových hesel je tedy na kotouči 2834 hesel. Navíc si můžete na monitoru prohlížet 989 fotografií (zmiňovaná nabídka jich slibovala dokonce o 60 více).

Požadavky technické

Jako minimální konfigurace je vyžadován počítač s Pentiem 75 MHz, s dvourychlostní CD-ROM mechanikou, 16 MB RAM a s monitorem 256 barev a rozlišením 800x600. Máte-li kvalitnější procesor (doporučuje se takt 166 MHz a 32 MB RAM), budete mít větší pohodu při práci. Můj počítač dvojnásobně překračoval doporučenou konfiguraci a nemohl jsem tedy být nespokojený.

Požadavky programové

Smiřte se s faktem, že pokud máte na počítači Windows 3.11, CD-ROM nespustíte. Autoři produktu vyžadují, abyste měli nainstalován Windows 95 nebo 98 či 2000. Pracovat můžete i s Windows NT 4.0. Abyste mohli využít funkci Nápověda a O aplikaci, je vyžadován Internet Explorer 4.0. Pokud ho dosud nemáte, lze jej zkopírovat z CD-ROM Lexikon české literatury (dále jen LČL).

Instalace

Potřebné programy a data nainstalujete buď tak, že spustíte program setup.exe na CD-ROM, nebo že vsunete kotouček do mechaniky, počkáte až se na obrazovce objeví základní menu a vlevo dole kliknete na heslo Instalovat. Pak již sledujete pokyny na obrazovce, do příslušného řádku vepíšete registrační číslo uvedené na krabíčce od CD-ROM a odsouhlasíte adresář, kam se budou potřebné programy instalovat. Nakonec vás ještě čeká rozhodování o tom, který typ instalace zvolíte. Máte-li málo

místa na pevném disku, určitě zvolíte minimální (kopírují se pouze programy o velikosti 17,8 MB). Typická instalace umístí navíc na pevném disku vyhledávací index s 33,4 MB daty a volitelná instalace nabídne kopírování textů (60 MB) a fotografií (98 MB).

Ovládání

Ti z vás, kteří běžně pracujete s encyklopedickými CD-ROM disky, se nemusejí příliš zdržovat se studiem nápovědy. Autoři produktu se nesnažili být originální za každou cenu a přihlíželi k vašim návykům. Zpočátku asi budete pracovat se všeobecným rejstříkem, vpisovat hledanou osobnost do volného okénka nahoře a sledovat, jak se seznam osob rychle posouvá k hledanému příjmení. Pokud najedete myší na kritéria výběru, poznáte, že si hledání můžete upřesnit v případě osob zadáním roku či místa narození nebo roku či místa úmrtí, pohlaví a názvu časopisu, do něhož hledaná osoba přispívala. V případě děl máte na vybranou pouze rok vzniku, ale u časopisů a almanachů můžete hledání omezit místem vydání, rokem vzniku nebo jménem přispěvatele. U nakladatelství, institucí a spolků můžete zadat místo a období činnosti, u hnutí pak pouze rozsah let, kdy vyvíjela činnost. Máte-li zájem o prohlídku fotografií, můžete se rozhodnout, zda budete volit mezi abecedním seznamem fotografií 804 osob, 34 děl nebo 151 titulních stránek časopisů. Pokud kliknete na záložku označenou výrazem Vyhledat, můžete využít Booleovských operátorů and, or a not pro hledání v celé aplikaci (při hledání v aktivním textu se tato možnost dezaktivuje). Hledání lze snadno omezit na části hesel (výkladovou, bibliografickou a odkazy na použitou literaturu). Lze rovněž zvolit strategii, zda budete hledat pouze celá slova nebo zda využijete pravostranného rozšíření. Jak je již běžným standardem, některá slova v nalezených heslech jsou hypertextově provázána, k heslům lze připojovat vlastní poznámku, lze je tisknout pro svou potřebu, exportovat ve formátu rtf.

Přesnost a spolehlivost

Nejsem literární historik, takže nedokáži posoudit přesnost dat. Potěšila mne absence překlepů a běžných pravopisných prohřešků (výraz tematický se v LČL najde 119x, tematický ani jednou). Pokud se týče přesnosti a spolehlivosti vyhledávacích programů, musím upozornit na chybu, která vzniká při hledání osob zemřelých v roce 1999 (nutno vyplnit nejen pole od, ale i pole do) a na absenci operátoru near. Dotaz „Ústí a zároveň Lab*“, který měl vést k osobnostem působícím ve městě, kde žijí, tak vybral slovo Labyrinth v hesle o Máchovi. Rovněž je nepříjemné, že nelze hledat podle dne a měsíce narození spisovatele.

Úplnost dat

Autoři encyklopedií vždy řeší dilema, kterou osobu a který údaj ještě zařadit a který už ne. Snadno se pak kritizuje, proč chybí ten a proč se naopak píše o jiném. Autoři této encyklopedie měli určitou výhodu v tom, že spisovatelé museli debutovat nejspíše před 55 lety, takže větš-

na je již po smrti a počet jejich děl je ukončen, heslo se tedy nemusí aktualizovat. Jednoduchým dotazem však zjistíme, že ne u všech osob je uveden rok narození (chybí u čtyř). Rok úmrtí není uveden u 37 osob a ne všichni jsou prokazatelně žijící. Odečteme-li 22 osob, které se narodily po roce 1910 a LČL je stále uvádí mezi žijícími, zbývá nám 15 osob starších 90 let, které by stále měly žít. A to je dost nepravděpodobné. Rovněž by bylo vhodné usilovat, aby LČL přinesl fotografie pokud možno všech spisovatelů. Místa na CD-ROM je dost. Ti, kteří stále žijí (jako např. V. Businský, E. Holečková, E. Nonfriedová), by snad svou fotografii rádi zapůjčili. Najít fotografie již zemřelých regionálních spisovatelů by mohli pomoci knihovníci nebo archiváři.

Dokumentace

Na CD-ROM disku je umístěn devítistránkový text jako soubor rtf. Ten je pro práci s produktem zcela dostačující.

Cena

CD-ROM stojí 880 Kč. Srovnáme-li to s cenou dosud vydaných svazků LČL v knižní podobě (130 Kčs 1. díl, 280 Kč 2. díl), které mají jen omezené možnosti hledání, je to cena přijatelná.

Celkové zhodnocení

S LČL jsem byl velmi spokojen. Je jen škoda, že dosud nebyla zpracována hesla počínaje písmenem S a že hesla H-L, která byla zpracována před sedmi lety, nebyla aktualizována a doplněna (doplněk k těmto heslům je slibován až po vydání posledního dílu v tištěné podobě). Zcela záměrně jsem nekritizoval absenci zvukových materiálů, kterými by se dal LČL obohatit. Ty by se totiž měly objevit na připravovaném multimediálním produktu nazvaném Česká literatura od svých počátků do roku 1945.

Aleš Brožek

